

LINGUISTIC CONSIDERATIONS ON ROMANIAN PHYTONIMS CREATED WITH THE LATIN ORIGINATED TERM „PĂMÂNT” (EARTH)

Radu Drăgulescu

Assoc. Prof., Ph.D., „Lucian Blaga” University of Sibiu

Abstract: Our paper demonstrates the Latin origins of the Romanian language and Latin originated terms spread through the botanical terminology, a phenomenon which, as considered by E. Coșeriu is not enough highlighted (given that the individual speaker became creator of language / poetry whenever he named a flower. We identify and analyze the phytonyms composed using the Latin originated term "pământ" (earth) and its implications in the respective language structures. The conclusion of our work is that once known, botanical lexicon of a specific region is not only a thesaurus but also a document of the resident population and places of the past. Terminology Botanical popular has primarily a practical value, designating, distinguishing and categorizing elements of the plant kingdom within the given natural reign, but also has a high theoretical significance, especially for linguists, both by the etymons to which they send back and by the metaphorical meanings the phytonyms mostly have.

Keywords: romanian phytonyms, conotation, denotation, latinity, etnobotany, pavementum

La baza analizei de față stă colaborarea noastră cu Constantin Drăgulescu, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*¹ care completează substanțial *Dicționarul* lui Borza², ce cuprinde, pe lângă câteva mii de nume de plante maghiare, săsești, germane, franțuzești, englezești, rusești, ucrainene, sârbești, bulgărești, turcești, și 10.906 nume românești de plante pentru 2.095 specii. Prin publicarea *Dicționarului explicativ al fitonimelor românești* și a *Dicționarului de fitonime românești*³, Constantin Drăgulescu a ridicat numărul numelor românești de plante cunoscute la 21.839 fitonime cunoscute până în prezent, fitonime care aparțin unui număr de 3.227 specii de plante indigene și exotice, spontane (sălbatic) și cultivate. La acestea se adaugă 3.070 nume de soiuri și 612 termeni care desemnează de părți (organe) de plante. Astfel, fitonimia românească însumează 25.521 de termeni.

Între fitonimele românești am identificat un număr de 103 care sunt create cu ajutorul termenului *pământ* < lat. *pavimentum*, termen atestat în *Evanghelia* lui Coresi, 87, *Pravila* de la Govora 127r/20, *Letopisețul* lui Ureche, 89, *Noul Testament* de la Bălgrad 311v/18⁴.

Am adoptat ortografia propusă de DOOM2, conform căruia se scriu cu cratimă substantivele compuse cu unitate semantică și gramaticală mai mică decât a celor scrise într-un cuvânt, eventual, cu articulare și flexiune și la primul element, având structura substantiv + prepoziție + substantiv, substantiv + substantiv în nominativ, substantiv (articulat) + substantiv în

¹ Constantin Drăgulescu, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010.

² Al. Borza, *Dicționar etnobotanic*, București, Editura Academiei R.S.R., 1968.

³ Constantin Drăgulescu, *Dicționar de fitonime românești*, ed. a IV-a, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2014.

⁴ *Apud* DLR, Tom XI, P-Pogribanie, București, Editura Academiei Române, 2010.

genitiv. De asemenea, DOOM2 prevede generalizarea scrierii cu cratimă a compuselor nesudate care denumesc specii distincte de plante⁵.

Aborul-pământului, aburul-pământului (*Fumaria officinalis*) (a se vedea fumul-pământului) < etimologie necunoscută, în opinia lui O. Densusianu⁶ un substantiv verbal din *aburi*, care presupune un tip latin vulgar *ab-urire. Nu este exclusă nici posibilitatea provenienței din substrat, dată fiind înrudirea cu albanezul *avul*⁷; termen vechi atestat încă din *Codicele Voronețean* și *Biblia de la București*⁸.

Alună/alune-de-pământ (*Arachis hypogaea*, *Bunium bulbocastanum*, *Lathyrus tuberosus*, *Solanum tuberosum*) < *abellona⁹. Termenul românesc apare în *Letopisețul* lui Neculce, II, 343/11¹⁰. Li se spune „de pământ” deoarece organele asemănătoare alunelor (fructe, rădăcini, tuberculi) se află în sol. *Arachis hypogaea* are și în germ. numele Erdnuss, rus. zemlianoi oreh, magh. földi mogyoró, engl. ground nut etc. Putem considera că aceste nume de plante provin din lat. *abellona < lat. abellana/avellana (nux) „alună”, dar fiindcă fitonimele se referă la organele lor subterane (rădăcini, tuberculi) îngroșate, C. Drăgulescu¹¹ trimite și la i.-e. *ālo-, *ālu- “plantă cu rădăcina îngroșată”, v.ind. alú(h), ālukám “bulb, rădăcină globuloasă și comestibilă. Toate aceste plante au în sol bulbi, tuberculi sau rizomi groși, majoritatea comestibili. De remarcat că în dialecte din India cartoful (*Solanum tuberosum*) se numește alu, ālū, alua.

Amarul-pământului (*Centaurium erythraea*) < amar < lat. amarus (sau din rad. i.-e. *am-ro „amar”), fitonimele evidențiind gustul amar al plantei. Termenul este prezent în *Noul Testament de la Bălgrad*¹².

Barabuli-de-pământ (*Solanum tuberosum*) < magh. baraboly, bulg. baraboi, rut. barabolja, barabonja, pătruns în română din cele trei limbi¹³; termenul baraboi/barabule atestat inițial la Alecsandri¹⁴.

Brânca-pământului (*Heracleum sphondylium*) < lat. branca; fitonimul este o contaminație a numelui brânca ursului cu corespondentul crucea pământului. Termenul brâncă apare inițial în *Istoria ieroglifică* a lui Cantemir¹⁵.

Brei-de-pământ (*Mercurialis annua*) < brei numele unor specii de plante, unele folosite în popor (practică adesea combinată cu diverse obiceiuri și tradiții, precum Sântoaderul) pentru stimularea creșterii părului. A se vedea și breiul-pământului.

Breiul-pământului (*Mercurialis perennis*): fitonimele brei-de-pământ, breiul-pământului au, probabil, rostul de a deosebi speciile *Mercurialis* de cele de *Bryonia* care cresc (urcă) pe tufe.

Buretele-pământului (*Tricholoma terreum*) < lat. *boletis, -em, în loc de boletus¹⁶, gr. bolites „mănătarcă” din gr. „umflătură, bulgăre” și pământ este un calc după termenul științific *terreum*;

⁵ DOOM2, p LXX-LXXIII.

⁶ *Apud* DLR, Tom I, A-B, București, Editura Academiei, 2010.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ C. Drăgulescu, *Dicționar explicativ al fitonimelor românești*, Sbiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010.

¹² DLR, Tom I, A-B, București, Editura Academiei Române, 2010.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

Buricul-pământului (*Lathraea squamaria*) < lat. *umbulicus (formă cerută de mai multe dialecte romane¹⁷), umbilicus; plante de dimensiuni mici comparabile cu buricul. Posibil să aibă și înțelesul „mijloc/centru” ca în expresiile buricul Pământului, buricul târgului etc.

Calendarul-pământului (*Arum maculatum*) < lat. bisericească *calendarium*, ngr. *kalendári*, *calendae* ar putea veni, la rândul său, din rad. i.-e *qailo- (qailu-) „sănătos, de bun augur”, cymr. *coel*, v. ir. *cēl* „augur” ori este în legătură cu teonimul Kala, veche divinitate indiană personificând timpul. Termenul *calendar* apare inițial la Miron Costin în *Letopiseș*, I, 252/13¹⁸. Poporul crede că această plantă poate prevesti cum vor evolua vremea și recoltele (de porumb, grâu, struguri); a se vedea și rodul-pământului. Și sârbii numesc planta *calendar*. Nu este exclus ca substantivul *calendar* din fitonim să se fi suprapus peste un mai vechi termen cu originea în rad. i.-e. *(s)kel- „a tăia”, planta fiind numită și *cală*, *baltag* și *săgeată*.

Cartofi-de-pământ (*Helianthus tuberosus*) < ger. *Kartoffel*; termenul apare la Uricariul, Drăghici, Negruzzi, Alecsandri. Cunoscută sub denumirea de topinambur, planta este înrudită cu floarea-soarelui, dar are rizomi tuberizați, aflați, bineînțeles, în pământ, care rezistă și peste iarnă, sunt furajeri și se folosesc în hrana animalelor.

Cărintarul-pământului (*Orobancha spp.*): a se vedea *calendarul pământului*. În Bihor se credea că inflorescențele speciilor prevestesc recolta/producția de cereale¹⁹: dacă florile erau mai dese la vârf se va face mai mult grâu, iar dacă florile bazale erau mai dese, va fi mai mult porumb.

Ceasul-pământului (*Hibiscus trionum*) < paleosl. *časŭ*, termen prezent în *Codicele Voronețean* 11/10, *Noul Testament* de la Bălgrad și *Biblia* de la București²⁰. Fitonimul evidențiază faptul că florile acestei buruieni crescute prin culturi, rotindu-se după soare, arată plugarilor timpul, ca un ceas creat de pământ.

Cerea-pământului (*Gentiana cruciata*, *Gentiana asclepiadea*): regionalism pentru fierea pământului.

Cheia-pământului (*Polygonatum spp.*): are pe rizom cicatrici circulare ca niște peceti sau urechi de chei < lat. *clavis*, *clavem*, dar existând și gr. *kleis*, v.sl. *ključŭ* „cheie”, M. Vinereanu consideră că acestea, împreună cu rom. *cheie* (< *kleia), provin din rad. i.-e. **kleu-* „a închide, a încuia”.

Ciuda-pământului (*Ricinus communis*) < sl. *čudo* „miracol, minune”, cf. corespondentele magh. *csudafa*, *csodafa* < magh. *csuda*, *csoda*, meglenorom. *ciudă*, macedorom. *ciudie* „minunăție”, aluzie la minunea ieșită din pământ, de unde și numele rom. *floare boierească* și germ. *Wunderbaum*. Termenul *ciudă*, cu semnificația de minune, este deja prezent în *Anonymus Caransebesiensis*, în *Psaltirea Voronețeană*, 45/9 și *Tetraevanghelul* din 1574²¹.

Cleiu-pământului (*Nostoc commune*) < sl. *klej*, algă albastră care trăiește pe sol, apărând, pe timp uscat ca o crustă, iar în condiții de umezeală, ca o masă gelatinoasă sau cleioasă.

Coarne-de-pământ (*Cynanchum vincetoxicum* actualmente *Vincetoxicum hirundinaria*) < lat. *cornu*, are fructe lungi și îngemănate care, au fost numite coarne de pământ, deoarece sunt produse de o plantă ierboasă, adică aproape de sol (fructele/coarnele celelalte crescând în arbuști).

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ DLR, Tom II, C, București, Editura Academiei Române, 2010.

¹⁹ V. Butură, *Enciclopedie de etnobotanică românească*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.

²⁰ *Apud* DLR, Tom II, C, București, Editura Academiei Române, 2010.

²¹ *Apud ibidem*.

Crucea-pământului (1) (*Aconitum anthora*, *Centaurium erythraea*, *Hepatica nobilis*, *Heracleum sphondylium*, *Lathraea squamaria*, *Lycopodium clavatum*, *Sedum maximum*) < lat. crux, -cis. Plantele, fie au frunzele poziționate pe tulpină în cruce, fie au frunze cu limbul sectat în formă de cruce ori petalele florilor dispuse în cruce. În cazul speciei *Lycopodium clavatum* s-a făcut confuzia cu *Heracleum sphondylium*, ambele numindu-se brânca-ursului. Plantei *Heracleum sphondylium* i se spune și crucea-spinării fiindcă are frunza ca o cruce și s-a folosit la calmarea durerilor de crucea spinării sau șale, spondiloză. Unele specii medicinale (*Centaurium erythraea*, *Lycopodium clavatum*) au fost considerate simboluri antidemonice, asemenea crucii. În *Botanica poporană* a lui S. Fl. Marian²² s-au notat greșit la *Pulmonaria officinalis* fitonimele *crucea vacii* și *crucea pământului*. Descrierea (rădăcina „creață și albă și-i făcută toată cruce în pământ” și „este bună pentru vaci...să deie lapte bun”) ne conduce spre specia *Lathraea squamaria* (a se vedea buruiana vacilor). Aceasta are în sol un rizom alburui, ramificat.

Crucea-pământului (2) (*Ailanthus altissima*, greșit în loc de *Rhus typhina*, *Centaurium erythraea*): posibil ca aceste fitonime să fie etimologii populare după termeni cu semnificația „sânge” cf. v.irl. crū, v.sl. krŭvī „sânge”, lat. cruentus „sângeriu”, rom. crud, crunt, încrunat „plin de sânge”, crâncen și crușit „urinare cu sânge, pătat cu sânge, înroșit”. *Centaurium erythraea* are frunzele tulpinale dispuse decusat/în cruce dar are și flori roșii și s-a folosit ca hemostatic. *Rhus typhina* are fructe roșii ca sângele (din care și numele științific *Rhus*), la gust acre (se prepară oțet din ele și de aceea se numește și oțetar), frunzele fiind și ele, toamna, roșiatice.

Cucurbătă-de-pământ (*Bryonia alba*) < lat. cucurbita, -am, care nu putea desemna dovleci, bostanii întrucât speciile de *Cucurbita* nu erau cunoscute de romani (au fost aduse în Europa în Evul Mediu). Așa cum reiese din lucrările lui Columella²³ (*De re rustica*, cartea 10) și Plinius²⁴ (*Naturalis historia*, cartea 19), fitonimul cucurbita se referă la specia *Lagenaria siceraria* (tigvă). Posibil ca lat. cucurbita să provină din lat. cucumis „castravete” și orbis „sferă”. C. Drăgulescu²⁵ consideră că redă v.ind. carbhaṭa, carbhatah, hind. kharbooz, pers. kharabuz, charbuza „pepene”, probabil din. i.-e. *karkar „tare, dur”, din care v.ind. karkasa „tare, dur”, karkoru, karkaru(ka), karkotaka, numele mai multor cucurbitacee (*Momordica*, *Cucumis*), gr. corchoros > numele științific *Corchorus* „iută”, cu fibre textile dure.

Cuibul-pământului (*Neottia nidus-avis*) < cuib, considerat ca provenind dintr-un presupus lat. *cubium. C. Drăgulescu²⁶ consideră că substantivul cuib provine din același radical cu rom. colibă și colivie, sl. koliba și kulivija, pers. kulba “colibă”, gr. klobós „cușcă” și cu rom. culbec “melc”. După M. Vinereanu este traco-dac (din rad. i.-e. *kel- „a ascunde, a acoperi”). Termenul cuib este prezent în *Psaltirea Scheiană*, 173/5 și 314/2²⁷. Planta are rădăcini cărnoase, încălcite, cu aspect de cuib de pasăre (în unele zone numindu-se cuibul păsării).

Cuișoarele-pământului (*Dianthus carthusianorum*) < lat. cuneus. Termenul cui este prezent în *Anonymus Caransebesiensis*²⁸. Cuișoarele folosite ca aromatizant sunt bobocii floralți uscați (de forma unor cuie mici/cuișoare) ai speciei exotice *Syzygium aromaticum* numită și

²² Apud C. Drăgulescu, *Dicționar explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010

²³ Apud *ibidem*.

²⁴ Apud *ibidem*.

²⁵ C. Drăgulescu, *Dicționar explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Apud DLR, Tom II, C, București, Editura Academiei Române, 2010.

²⁸ Apud *ibidem*.

Eugenia caryophyllata. Planta are frunze lungi și ascuțite ca și cuiele ori tija florală cu inflorescența a fost comparată cu forma unui cui/ac de păr (de unde și termenul științific *caryophyllus* „frunză-cui”). În foarte multe limbi ele sunt numite cu termeni care au semnificația „ac/cui”.

Cupița-pământului (*Cyathus spp.*) < cupă cf. lat. cup(p)a „vas vinarium”, prima semnificație poate și sub influența ngr. kupa; există și alb. kupë, tc., bg., sb. cupa, magh. kupa, cu diferențe semantice, dar și hind. kapa „potir, cană”. Ciupercile din genul *Cyathus* arată că niște mici cupe sau pâlnioare abia ieșite din pământ. Sașii le spun și ei kupicher.

Fâstăci-de-pământ (*Arachys hypogaea*) a se vedea fistăci de pământ.

Feldera-pământului, ferdăla-pământului, ferdela-pământului (*Cyathus spp.*) < felderă, ferdelă „măsură de capacitate pentru cereale” < săs. fyrdōl, germ. Viertel. Ciupercile, numite la fel și de germani, Erdviertel, au aspectul unor mici cupe (a se vedea mierța-pământului și cupița-pământului) crescute pe pământ, în interior cu câteva „grăuncioare” numite peridiole, în care se află sporii.

Fiară-de-pământ, fiere-de-pământ (*Centaurium erythraea*): a se vedea fierea-pământului.

Fierea-pământului (*Centaurea phrygia, Centaurium erythraea, Fumaria officinalis, Gentiana spp., Marchantia polymorpha, Tuber melanosporum*) < fiere „bilă” < lat. *fele, fel, fellis. Termenul fiere apare la Hasdeu, în *Cuvente den bătrâni*, II, 46²⁹. Plantele sunt „amare ca fierea” și se folosesc în boli hepato-biliare la oameni și animale. Italienii au și ei fitonimul fiel de terra, francezii fiel de terre, englezii gall of the earth (*Centaurium erythraea*), din lat. fel terrae, germanii Erdgalle (*Centaurium erythraea, Gentiana asclepiadea, Gentiana cruciata*), maghiarii fóldepe (*Centaurium erythraea*). *Marchantia polymorpha* este un mușchi hepatic verde-închis ca bila/fierea. Ciuperca *Tuber melanosporum* crește în pământ, are formă globuloasă și carnea violet-negricioasă și a fost asimilată de popor, metaforic, cu vezica biliară a Pământului, poate și datorită faptului că în postmaturație are miros respingător (a se vedea și herea pământului). În cazul speciei *Fumaria officinalis* numele fierea pământului este o contaminație între corespondentul rom. fumul pământului și cel magh. epefü „iarba fierii” (fiindcă este amară).

Fierea-pământului-vânăță (*Gentiana utriculosa*) a se vedea fierea-pământului.

Fierul-pământului (*Gentiana cruciata*): etimologie populară după denumirea fierea-pământului.

Fistăci-de-pământ (*Arachys hypogaea*) < tc. Fystyk, cf. ngr. pistáke, fistiki(a), gr. pistákion, bistákion, it. pistacchi, germ. Pistacie, v.sl. pistikŭ (*Pistacia vera*). La origine ar sta pers. pista(n). Planta este denumită astfel datorită fructelor relativ asemănătoare cu ale fisticului. Fistăci-de-pământ este un calc după fr. pistache de terre. Posibil ca numele *Pistacia* să aibă legătură cu „bistax o basileos para Persais” din Glossa lui Hesychios și ar însemna „fruct regesc/nobil” (în opinia lui C. Drăgulescu³⁰, de comparat și cu dac. Burebistas și tarabostes).

Fragi-de-pământ (*Fragaria vesca*) < lat. fragum (planta *Fragaria*), fraga (fructul de *Fragaria*), cf. lat. fragro, -are „a mirosi plăcut”. Macedoromânii au pentru *Fragaria vesca* numele afrangă, franză. Planta se întâlnește și prin păduri și prin pajiști. Speciilor de *Fragaria* li se spune și fragi-de-pământ pentru a le deosebi de fragii de lemn (*Morus*).

Fumul-pământului (*Fumaria officinalis, Fumaria schleicheri*): din numele științific *Fumaria* (cf. și fr. fumerre, germ. Erdrauch, magh. füstike, engl. fumitory) < fum < lat. fumus, -

²⁹ Apud DLR, Tom VI, F-I/Î, București, Editura Academiei Române, 2010.

³⁰ C. Drăgulescu, *Dicționar explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010.

um. Termenul fum este prezent la Axinte Uricariul, în Letopiseț, II, 180/20³¹. Plantele au frunze fumurii risipite deasupra pământului, iar sucii lor provoacă lăcrimarea ca și fumul (sârbii și croații au pentru speciile de *Fumaria* numele kokrik, cf. vb. krik „a plânge”). Există și legenda conform căreia plantele au apărut din aburul ieșit din Pământ. Maghiarii au și ei pentru unele dintre specii fitonimul földfüstfü „iarba fumul pământului”.

Gheață-de-pământ (*Veronica beccabunga*) < lat. glacia, glacies, termen prezent în Psaltirea lui Coresi, 401 și Letopisețul lui Neculce, II, 263/37³². Planta este carnoasă și fragedă. Crește spontan, pe pământ.

Ghiața-pământului (*Veronica beccabunga*), a se vedea gheață-de-pământ.

Gogoșă-de-pământ (*Helianthus tuberosus*) < etimologie incertă, după Schuchardt înrudit cu coc, cocoașă, cocoloș etc.³³ Termenul gogoșă apare la Pann, în *Povestea vorbei*, I, 51³⁴. planta este înrudită cu floarea-soarelui, dar are rizomi tuberizați, aflați, bineînțeles, în pământ, care rezistă și peste iarnă, sunt furajeri. A se vedea și gogoși-de-pământ.

Gogoși-de-pământ (*Solanum tuberosum*), din tema gog- „sferic, rotund” cf. rom. gogă „nucă”, gogon, gogoleț, gogoloi, gogoloș, gogoneț „obiect sferic (mic)”, reflectând forma ciupercilor și a fructelor (inclusiv a caliciului veziculos care protejează fructul), inflorescențelor, tuberculilor ori rădăcinilor tuberizate ale unor plante. În bulgară există boboșara „ardei” (gogoșar), iar în albaneză gogosh(ë) „boboc”. Din rom. gogoșar au apărut magh. gogosár, gogosán, gogospaprika și rus. gogošár.

Hemei-de-pământ (*Hypericum perforatum*) denumirea este datorată unei erori.

Herea-pământului (1) (*Gentiana cruciata*): din f(i)erea pământului (planta fiind amară), în urma palatalizării consoanei f (a se vedea fierea-pământului).

Herea-pământului (2) (*Tuber melanosporum*): ciuperca are formă de tuber sau de testicul și de aceea am putea face legătura cu magh. here „testicul” (a se vedea fierea-pământului).

Heria-pământului (*Gentiana cruciata*): din f(i)erea pământului prin palatalizarea consoanei f (a se vedea fierea-pământului).

Hierea-pământului (*Centaurium erythraea*, *Gentiana cruciata*): regionalism cu palatalizarea consoanei f (a se vedea-fierea pământului).

Iarba-pământului (*Pulmonaria officinalis*): greșit, în loc de iarba-plămânelui; din lat. herba.

Inima-pământului (*Lasiophaera gigantea*, *Lysimachia nummularia*, *Lysimachia punctata*, *Marchantia polymorpha*) a se vedea inimă-de-pământ.

Inimă-de-pământ (specie neidentificată care se dă la vaci după fătare, amestecată cu odolean, leuștean și usturoi) < inimă < lat. anima. *Lysimachia nummularia* are frunze rotunde, uneori ușor cordate, ciuperca *Lasiophaera gigantea* are forma unei inimi, iar mușchiul *Marchantia polymorpha* are talul ramificat dicotomic, la început mai mult sau mai puțin cordiform (a se vedea și fierea pământului). Speciei *Lysimachia punctata* i s-a atribuit numele din eroare, pe baza înrudirii cu *Lysimachia nummularia*.

Limba-pământului (*Centaurium umbellatum*, *Geoglossum ophioglossoides*, *Trichoglossum hirsutum*) < lat. lingua; termenul limbă apare în *Psaltirea Hurmuzachi*, 17r/25. Ultimele două specii sunt ciuperci de forma unor limbi care ies din pământ.

³¹ Apud DLR, Tom VI, F-I/Î, București, Editura Academiei Române, 2010.

³² Apud *ibidem*.

³³ Apud *ibidem*.

³⁴ Apud *ibidem*.

Lipitoare-de-pământ (*Marchantia polymorpha*) < derivat cu sufix de la lipi < slava veche. Planta este un mușchi cu talurile alipite de pământ cu ajutorul rizoizilor.

Luben-de-pământ (*Bryonia alba*) < vechil slav *lubeni; a se vedea ludaie de pământ.

Ludaie-de-pământ (*Bryonia alba*) < sb. ludaj, denumirea face, probabil, referire la rizomul cărnos aflat în sol.

Lumânarea-pământului (*Gentiana asclepiadea*) < lat. luminare; termenul este prezent în *Codicele Voronețean*, 8r/14³⁵. Planta arată ca o lumânare crescută din pământ.

Lumânărica-pământului (*Gentiana asclepiadea*) a se vedea lumânarea-pământului.

Mana-pământului (*Arum maculatum*) < sl. mana, gr. manna; termenul este atestat în *Palia* de la Orăștie, 6/12³⁶. Plantele au fructe asemănătoare la aspect sau gust cu mana descrisă în Exodul, XVI, 4-36, Numerii XI, 6-9 și alte texte biblice („Era ceva mărunț ca niște grăunțe”). La vederea acestora evreii s-ar fi întrebat „Manhu ?” (Ce este aceasta ?). Moise le-a spus „Este pâinea pe care v-o dă Domnul ca hrană”. Unii cercetători cred că este vorba despre lichenul *Lecanora esculenta* (numit în română mană, dar și în alte limbi, mana, manna), alții de o ciupercă sau de exudatul plantei *Tamarix mannifera* (pe care arabii din Peninsula Sinai o vindeau sub numele man es-simma „mană cerească”). Vechii greci numeau tămâia, un exsudat rășinos al unor plante, libánou mánnā (ap. Dioscorides). Termenul s-a transmis la mai toate popoarele vechi și actuale sub forma man(n)a, semnificând nu numai mana biblică ci, în sens larg, „hrană, aliment” (de comparat și cu v.egipt. mennu „hrană”) dar și „rod, belșug”. Ultimul sens se regăsește în dacorom., macedorom., sl. mana “belșug, rod”, rom. mănós „roditor, bogat”). Poate înțeles asemănător au fitonimul dacic mant(e)ia, mantua, macedorom. mănaze, alb. mani pentru mur (*Rubus spp.*), și rom. **mană** (seva dulce de *Fraxinus ornus*) (de comparat și cu rad. i.-e. *mā-n-, lat. manus „bun”). În credința populară, mana-pământului prevestește calitatea și cantitatea roadelor.

Mațul-pământului (*Lathraea squamaria*) < maț < lat. matia; termenul maț este prezent la Varlaam, în Cazania, 138, Dosoftei, Nicolae Costin, Letopiseț, II, 18/26, Neculce, Letopiseț, 65³⁷. Planta seamănă cu un intestin.

Măghiranul-pământului (*Lysimachia nummularia*) cf. it. maggiorana, ucr. mageran, rus. maioran, fr. marjorlaine, span. mejorana, germ. Majoran, engl. ma(r)joram care, ca și numele științific *Majorana* se consideră de origine arabă sau provenind din lat. med. majorana, care, la rândul său vine din lat. major „mai mare, mai puternic” (o posibilă aluzie la aroma plantei și la proprietățile medicinale) ori din vechiul latin mezurana notat de Dioscorides). Ori, fiindcă este o apreciată plantă aromatică folosită în arta culinară de comparat cu mgr. mágeiros (din care sl. magerū, rom. magher „bucătar”), ngr. mageirion „bucătărie”. Planta este scundă (20-30 cm), permițând posibilitatea ca la baza numelor să se afle rad. i.-e.*mag’(h) “ceva mărunț”, mic”, cf. și sl. mezinu (din care rom. mezin) “cel mai mic”, rom. mǎzǎrat “mǎrunț”, “mititel”. Nu seamănă cu *Majorana hortensis* (doar că ambele au frunze rotunde). Numele măghiranul pământului vrea să sugereze faptul că specia crește sălbatică, spre deosebire de *Majorana* care se cultivă. Termenul măgheran (sub forma măgeran) apare în *Anonymus Caransebesiensis*³⁸.

Măr-de-pământ (*Helianthus tuberosus*) < lat. *melus < lat. malus, gr. melon, málon, alb. mollë. Planta are rădăcini tuberizate subpământene. Posibilă calchiere după pomme de terre.

Mărul-pământului (*Helianthus tuberosus*) a se vedea măr-de-pământ.

³⁵ *Apud* DLR, Tom VIII, Li-Luzulă, București, Editura Academiei Române, 2010.

³⁶ *Apud* DLR, Tom IX, M, București, Editura Academiei Române, 2010.

³⁷ *Apud ibidem*.

³⁸ *Apud ibidem*.

Mătasea-pământului (*Pulmonaria montana* subsp. *mollissima*) < lat. metaxa < gr. métaxa; termenul este prezent în Cazania lui Varlaam, 161³⁹. Denumirea plantei face referire la frunzele mătăsoase ale plantei, fiind așadar o mătase produsă de pământ.

Mere-de-pământ (*Helianthus tuberosus*, *Solanum tuberosum*), au rădăcini tuberizate și tuberculi care se formează în pământ, primele rezistând în sol și peste iarnă. Li se spune mere nu atât datorită asemănărilor morfologice cât datorită calităților alimentare. A se vedea măr-de-pământ.

Mierța-pământului (*Cyathus* spp.) < mierză, mertză „unitate de capacitate pentru cereale, baniță” < sl. (scr.) mjerica (< sl. mēra „măsură”, mēriti „a măsura”), magh. mérce. Termenul este atestat în *Pravila moldovenească*, 9v/25 și în *Anonymus Caransebesiensis*⁴⁰. Aceste ciuperci mici, crescute pe pământ seamănă cu niște banițe în miniatură (având în interior, uneori și câteva „grăunțe” care sunt peridiolele cu sporii) (a se vedea și feldera pământului). Denumirea științifică vine din lat. cyathus „pahar, ceașcă; măsură pentru lichide”.

Mnierța-pământului (*Cladonia pyxidata*, *Cyathus* spp.) a se vedea mierța-pământului.

Muierta-pământului (*Cyathus* spp.) a se vedea mnierța-pământului, mierța-pământului.

Mușchi-de-pământ (*Lycopodium clavatum*, *Polytrichum commune*) a se vedea mușchiul-pământului.

Mușchiul-pământului (*Polytrichum commune*): cf. lat. *musculus < lat. muscus și i.-e. *meus-kos „mușchi de pământ” din rad. *meu-s „umed”. Se constată că poporul numește mușchi și o serie de licheni, alge, ciuperci sau pteridofite cum este cazul lui *Lycopodium clavatum*, datorită faptului că seamănă cu unele specii de mușchi autentici ori fiindcă acestea cresc pe aceleași substraturi ca și mușchii.

Napi-de-pământ (*Helianthus tuberosus*) < lat. napus; Planta are în pământ, rizomi groși. Se numește și nap turcesc fiindcă, una din căile de pătrundere la noi a fost cea orientală. Planta este originară din America de Nord și Centrală și a fost introdusă în Europa, ca plantă furajeră, mai întâi în Anglia (în 1616). Sașii au denumit-o tirkesch raaip, germanii türkische Rübe.

Otrava-pământului (*Centaureum erythraea*) este foarte amară; a se vedea fierea-pământului.

Ouă-de-pământ (*Solanum tuberosum*) < lat. ovum; termenul apare la Neagoe Basarab și în Biblia de la București, 3802/1⁴¹. Este o denumire dată cartofilor, lesne de înțeles de ce.

Palma-pământului (*Gymnadenia conopsea*), < lat. palma, gr. palama, i.-e. *p̥l̥ma „palmă” din rad. i.-e. *plā-, *pelə- „întins și plat”. Termenul este atestat în Cazania lui Varlaam, 307 și în Letopisețul lui Ureche, I, 154/15⁴². Planta are tuberi subpământeni palmați.

Pară-de-pământ (*Lathyrus tuberosus*) < lat. pira; termenul este atestat în Letopisețul lui Neculce, 363⁴³. se numește astfel pentru că are în sol rădăcini tuberizate ca niște pere mici (fitonimul ar putea fi un calc după corespondentul germ. Erdbirnchen).

Păduchița-pământului (*Tribulus terrestris*) < lat. peduculus; termenul este prezent la Cantemir și *Anonymus Caransebesiensis*⁴⁴. A primit această denumire fiindcă fructele arată ca niște păduchi foarte mari.

³⁹ Apud *ibidem*.

⁴⁰ Apud *ibidem*.

⁴¹ Apud DLR, Tom X, N-O, București, Editura Academiei Române, 2010.

⁴² Apud DLR, Tom XI, P-Pogribanic, București, Editura Academiei Române, 2010.

⁴³ Apud *ibidem*.

⁴⁴ Apud *ibidem*.

Pâinea-pământului (*Russula vesca*) < lat. panem; termen prezent în Psaltire, 208, Evanghelia lui Coresi, 459 și Palia de la Orăștie 65/4⁴⁵. Planta numită astfel are organe comestibile mai mult sau mai puțin comparabile (din punct de vedere alimentar, morfologic și cromatic) cu pâinea.

Pere-de-pământ (*Brassica napus*, *Bunium bulbocastanum*, *Helianthus tuberosus*, *Lathyrus tuberosus*, *Lycoperdon pyriforme*, *Solanum tuberosum*): plantele au în pământ rădăcini tuberizate/rizomi tuberizați sau tuberculi comestibili ori, din contră, toxici, uneori de culoare galbenă. Acestea/aceștia au fost comparate/comparați cu perele. Rădăcinile tuberizate de *Helianthus tuberosus* rezistă peste iarnă în sol. Ciuperca *Lycoperdon pyriformae* formează, pe pământ, corpuri de fructificație piriforme. A se vedea și pară-de-pământ.

Picioca-pământului (*Helianthus tuberosus*) a se vedea picoci-de-pământ.

Picoci-de-pământ (*Helianthus tuberosus*) < magh. picsóka, pityóka, csicsóka, csucsórka „cartof” (> säs. pitschökä, pischiorip). Planta are inflorescența ca ruja (*Helianthus annuus*) și rădăcini tuberizate dulci.

Pieptul-pământului (plantă neidentificată medicinală) < lat. pectus. Posibil ca fitonimul să fie denaturat (sau etimologie populară) din *pieptenul-pământului.

Piere-de-pământ (*Helianthus tuberosus*) a se vedea pere-de-pământ.

Poame-de-pământ (*Solanum tuberosum*) < poamă „fruct; strugure” < lat. poma; termenul este prezent în Psaltirea Hurmuzachi, 1r/13 și Evanghelia lui Coresi 107⁴⁶. Posibilă calchiere după pomme de terre.

Prune-de-pământ (*Solanum tuberosum*) < lat. pruna; termenul este prezent în *Anonymus Caransebesiensis*⁴⁷ face tuberculi în pământ care atunci când sunt mici sunt asemănați cu prunele.

Racul-pământului (*Melampyrum cristatum*, *Polygonum bistorta*): în cazul speciei *Polygonum bistorta* poate fi vorba de o adaptare a numelui germ. Krebswurz sau rus. raci șiiki, planta având în pământ un rizom cu noduri care seamănă cu corpul unui rac (< sl. rakŭ) dar și cu niște tumori (rac înseamnă și cancer). Inflorescența plantei *Melampyrum cristatum* poate fi comparată fără probleme cu coada unui rac, dar ne gândim și la posibila legătură cu ragila „pieptene pentru dărăcit cânepă” (cf. germ. Raffen, Rappel), dată fiind forma de pieptene a bracteiilor și numele rom. dințariță, scrabă, germ. Kamm-Wachtelweizen (și lat. *cristatum*). De reținut că rom. rac are și sensul „pieptene, greblă”; a se vedea și ragila-pământului.

Ragila-pământului (*Asparagus officinalis*) < ragilă „darac, instrument format dintr-o scândură în care sunt înfipti dinți de fier prin care se trag tulpinile melițate de cânepă și în pentru a se obține fuiorul” (cf. germ. Raffen; poate prealtin). Fitonimul evidențiază, fie rizomul orizontal prevăzut cu multe rădăcini mai mult sau mai puțin paralele comparate cu dinții ragilei, fie ramurile filiforme asemănătoare unor piepteni. Ori ragilă vine din *racilă (< rac „pieptene, greblă”, cf. și engl. rake „greblă”; a se vedea racul-pământului)

Răsuflătoarea-pământului (*Lasiosphaera gigantea*, *Lycoperdon spp.*): ciuperci globuloase crescute pe pământ și care la maturitate crapă eliberând o pulbere de spori. Semantica poate fi „ciuperca suflătoare (de spori) din pământ” ori „ciupercă prin care răsuflă Pământul” (a răsufla compus din prefix ras+ suflare).

Răsunătoarea-pământului (ciupercă neidentificată, cu miros urât, probabil *Lasiosphaera gigantea*): în loc de răsuflătoarea-pământului (a se vedea acolo).

⁴⁵ Apud *ibidem*.

⁴⁶ Apud *ibidem*.

⁴⁷ Apud DLR, Tom XII, Pogrijenie-Q, București, Editura Academiei Române, 2010.

Râia-pământului (*Galinsoga parviflora*) < lat. aranea; M. Vinereanu consideră termenul râie prelatin), se întinde „ca râia” sau parazitează, așa cum sarcoptul râiei parazitează unele animale. Acoperă ogoarele, repede, ca o boală molipsitoare. Francezii îi spun scabieuse des champs „râia ogoarelor”. Țăranii români cred că planta a pătruns la noi odată cu armata rusă în timpul războiului de independență din 1877-1878 și de aici numele râie rusească (dar și coresp. magh. orosgyom „buruiană-rusească”).

Rânză-de-pământ (*Campanula rapunculoides*, *Filipendula ulmaria*): trebuie făcută deosebirea (nu numai din punct de vedere semantic ci și etimologic) între rânză „stomac, pipotă” (cf. alb. rëndës „cheag”), termen autohton în opinia lui I.I. Russu și rânză/rânsă „ament”, macedorom. arâsă „ciucur” (cf. vsl. rensa „ciucur”).

Rodul-pământului (*Arum maculatum*, *Trifolium arvense*) < sl. rodŭ „specie”, resp. bg. rod „rod”, dar e posibilă și o derivare directă din rad. *re-dh „belșug, mulțumire” (a se compara cu zend. și pers. rod „fii”). *Trifolium arvense* poartă și denumirea de rodul castraveților fiindcă există credința că dacă se pune în straturile cu castraveți aceștia vor rodi mai bine. Țăranii români au considerat că modul în care se dezvoltă inflorescența plantei *Arum maculatum* în aprilie-mai dă indicii despre nivelul recoltelor din acel an. Dacă florile femele erau mai multe și mai mari pe spadice (știulete) se credea că se va face porumb mult, iar dacă cele masculine erau mai dezvoltate, grâul va rodi bine și recolta va fi mare. Vârful spadiceului, asemuit cu un butoi, dacă era voluminos era semn că se vor face mulți struguri, deci va fi mult vin.

Roșcova-pământului, o plantă neidentificată care s-a folosit contra hemoragiilor. Pare să aibă sensul „roșcova locului”, care crește la noi, pentru a o deosebi de roșcova propriu-zisă, exotică (*Ceratonia siliqua*). Este vorba despre păstăile de *Gleditschia triacanthos* sau de *Robinia pseudacacia*). Sașii au preluat din română fitonimul roschkof (*Ceratonia siliqua*).

Scaieții-pământului (*Carduus nutans*) < scai + sufix -ete; termenul scai având etimologie necunoscută.

Scumpie-de-pământ (*Hyacinthus orientalis*) < pol. skapia; a se vedea scumptia-pământului.

Scumptia-pământului (*Hyacinthus orientalis*), are inflorescența asemănătoare celei de liliac/scumpie dar crește jos, pe pământ, cf. rus. scumpia, slov. škumpa, pol. skapia (*Cotinus coggygria*). Din română (scrie F. Bakos) au maghiarii coresp. iskumpia.

Sferea-pământului (*Gentiana cruciata*): în loc de fierea-pământului.

Sfredelul-pământului (specie neidentificată medicinală folosită contra ceasului rău, năjitului, pelagrei ș.a.): *Spiranthes spiralis* are tulpina floriferă răsucită în spirală ca un sfredel (sfredel „burghiu; spirală” cf. sl. svrŭdlŭ, cf. bg. svredel, rad. i.-e. *sper- „a răsuci”) care răsare din pământ.

Soc-de-pământ (*Sambucus ebulus*): se consideră că numele provine din lat. sabucus < lat. sambucus, fiindcă există și port. sabugo, sicil. savuku, prov. saiuc, cat. sauc(o), dar ne gândim și la rad. i.-e. *k'euk “a lumina, a (stră)luci, a fi alb”, v.ind. çuci „strălucitor, alb” cu referire la inflorescențele albe, strălucitoare ale socului. Probabil denumirea românească are semantică asemănătoare denumirii dacice a plantei, seba, comparat cu lit. szyva-s „albicios, luminos”, v.pers. sywa-n, sl. sivŭ “gri”. Dacă numele dacic al socului, seba, are semantica lat. seva „sevă, must”, v.ind. sava „suc de flori”. germ. Sabbel „bale, salivă, spume”, v. nord. safi „sevă de arbore” illir. sabaia “bere”, “suc”, atunci am putea face legătura între rom. soc și v.sl. soku, sl. sok “sevă (de arbore), suc”. *Sambucus ebulus* este cea mai mică dintre specii. Soc de pământ are sensul „soc pitic”, cu tufa pe pământ.

Steaua-pământului (*Astraeus hygrometricus*, *Cryptanthus acaulis*, *Cryptanthus bivittatus*, *Geastrum spp.*): speciile au diverse organe (frunze, flori) în formă de stea (< lat. stella) ori dispuse stelat. Ciupercile globuloase *Astraeus hygrometricus* și *Geastrum spp.* cresc pe pământ și se deschid (la umezeală, unele) căpătând formă de stea. Speciile de *Cryptanthus* au aspect de rozete sau stele și de aceea și în alte limbi se numesc steaua-pământului (germ. Erdstern, engl. earth star).

Șierea-pământului (*Gentiana cruciata*): a se vedea fierea-pământului.

Tidvă-de-pământ (*Bryonia alba*, *Bryonia dioica* < sl. tyky, tykvi (*Lagenaria siceraria*), cf. bg. tikva, tokvo, scr. tikva, tikvica, tikvo, rus. tykva, tŭcva, pol. tykwa, slovac tekvica (*Lagenaria siceraria*, *Cucurbita spp.*), din care și magh. tök (*Lagenaria siceraria*). Prin extindere și alte cucurbitacee (*Cucurbita*, *Bryonia*, *Citrullus*) înrudite cu *Lagenaria siceraria* au primit același nume. Speciile de *Bryonia* au tulpini urcătoare și frunze asemănătoare speciei *Lagenaria siceraria*. Precizarea „de pământ” se referă la rădăcinile tuberizate din sol.

Tigvă-de-pământ (*Bryonia alba*) a se vedea tidvă-de-pământ.

Titvă-de-pământ (*Bryonia alba*, *Bryonia dioica*) a se vedea tidvă-de-pământ.

Trâmbița-pământului (*Cladonia fimbriata*, *Cladonia pyxidata*) < sl. tronică; Termenul este prezent în Biblia de la București 100/20⁴⁸. Speciile au corpuri de fructificație de această formă. *Catalpa bignonioides* se numește și în germ. Trompetenbaum, magh. trombitafa, iar *Campsis radicans* în germ. amerikanische Trompetenwinde/Trompetenblume, engl. trumpet creeper. Speciile de *Cladonia* amintite cresc pe pământ ori pe scoarța arborilor, adesea printre mușchi.

Unsoarea-pământului (*Tamus communis*) < cf. lat. unger, rad. i.-e. *ongŭ- „a unge”, cf. corespondentul untul pământului și utilizarea rizomului gros și untos în alifii contra reumatismului. Și germanii îi spun Schmerwurz „rădăcina unsoarii”.

Untul-pământului (*Arum maculatum*, *Bryonia alba*, *Tamus communis*) < lat. unctum. Culoarea florilor asemănătoare untului și existența unor organe groase/grase a generat credința populară (în unele cazuri confirmată) că aceste plante stimulează lactația/producerea de lapte gras. Plantele *Lathraea squamaria*, *Lilium martagon*, *Orchis spp.*, *Orobanchae spp.*, *Ranunculus ficaria*, *Taraxacum officinale* se dădeau în hrana ierbivorelor, din laptele mai gras obținut, preparându-se mai mult unt și mai multă brânză. Speciile *Caltha laeta*, *Ranunculus arvensis*, *Ranunculus sceleratus* au putut primi numele unișor de baltă (baltă cuvânt autohton) și untul babei fie fiindcă sunt înrudite cu *Ranunculus ficaria* (spre deosebire de aceasta din urmă sunt toxice), fie deoarece au flori de culoarea untului (ca și *Rorippa austriaca*). Germanii au și ei pentru *Caltha palustris*, *Taraxacum officinale* și *Trollius europaeus* fitonimul Butterblume, iar englezii pentru speciile de *Ranunculus*, buttercup. *Platanthera bifolia* miroase plăcut și este asemănătoare (și din aceeași familie) cu *Orchis*. Ciupercile din genul *Boletus* sunt carnoase/grase/untoase (germanii le spun și ei Butterpilz, slovacii masliak, polonezii maslak), uneori piperate. Untos este și rizomul speciilor *Bryonia alba* și *Tamus communis*, ultima numită și unsoarea pământului.

Ușoarea-pământului (*Tamus communis*): în loc de unsoarea pământului; a se vedea unsoarea pământului.

Vârf-ul-pământului (*Pedicularis verticillata*) < sl. vrŭchŭ, tulpina cu inflorescența în capăt răzbate din pământ ca un vârf de săgeată; a se vedea și vârtejul-pământului.

⁴⁸ Apud DLR, Tom XVI, T, București, Editura Academiei Române, 2010.

Vârsatul-pământului (*Cuscuta spp.*): de comparat cu rad. i.-e *űer- “a întoarce, a răsuci”, i.-e *űerg'h- „a învărti, a răsuci, a presa” în concordanță cu modul de viață al acestor specii parazite, răsucite pe tulpinile plantelor gazdă. Nu este exclusă nici semantica notată la verigariu, *Cuscuta trifolii* numindu-se și negeluță (probabil din cauza micilor inflorescențe ale plantei parazite care apar ca niște negi pe tulpina plantei gazdă). Pe alocuri speciile de *Cuscuta* sunt numite și părul vrăjitoarei, fitonim a cărui bază vrăj- se suprapune perfect peste rad. *űerg'h-. Din rad. *űer-, *űerg'h- “a întoarce, a răsuci, a învărti”, v.ind. vartati “a întoarce, a învărti”, bg. vǎrtǎa, am putea avea în rom. substantivul vrej (cf. și macedorom. vreaje, bg. vrezǔ, vrezǔ, vreža, sb., pol. vreža, vrież).

Vârtejul-pământului (*Humulus lupulus, Medicago spp., Pedicularis oederi, Pedicularis verticillata*): din subst. vârtej „(mișcare de) rotire, învărtitură, bulboană, trâmbă”, cf. și bg. vârtež, din verb. a învărti care, probabil nu vine din sl. vrutěti, ci e mai vechi, fiindcă există și v.ind. vartati “a roti, a învărti”. M. Vinereanu consideră termenul traco-dac din rad. i.-e. *uert- „a învărti, a roti”. Unele specii de *Medicago* au păstaia răsucită în spirală. Fitonimul vârtejul-pământului pentru *Pedicularis verticillata* (semnalat întâia oară de botanistul Fl. Porcius în 1881⁴⁹) este livresc, un pseudocalc după lat. verticillata.

Vechimea termenului de origine latină *pământ* se oglindește și în fitonimie care se dovedește, iată, un tezaur lingvistic de netăgăduit.

BIBLIOGRAPHY

- Borza, Al.. *Dicționar etnobotanic*, București, Editura Academiei R.S.R., 1968.
- Brâncuș, Gr., *Vocabularul autohton al limbii române*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- Butură, V., *Enciclopedie de etnobotanică românească*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.
- Butură, V., *Enciclopedie de etnobotanică românească II. Credințe și obiceiuri despre plante*, Paris, 1988.
- Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*, București, 2002.
- Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*, București, Editura Cartea Românească, 1931.
- Dicționarul limbii române*, (în XIX volume) București, Editura Academiei, 2010.
- Drăgulescu, Constantin, *Dicționar de fitonime românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2014.
- Drăgulescu, Constantin, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010.
- Drăgulescu, Constantin, Radu Drăgulescu, *Considerații asupra unor lexeme daco-geto-trace*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2014.
- Drăgulescu, Constantin, Radu Drăgulescu, *Contribuții la cunoașterea limbii geto-dacice. Denumirile dacice de plante*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2000.
- Gorovei, A., *Credințe și superstiții ale poporului român*, București, Editura Vestala, 2013.
- Russu, I.I., *Etnogeneza românilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.

⁴⁹ Apud C. Drăgulescu, *Dicționar explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010.

Vinereanu, M., *Dicționarul etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*, București, Editura Alcor Edimpex, 2009.